

รูปแบบการบริหารจัดการเมืองสะอาดอย่างยั่งยืน ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดลพบุรี

An Administrative Management Model for Sustainable Green and
Clean City of Local Administrative Organization, Lop Buri Province

รัชพล ทีดี¹

Thatchapon Teedee¹

บทคัดย่อ (Abstract)

การวิจัยนี้เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพการบริหารจัดการเมืองสะอาดอย่างยั่งยืนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดลพบุรี 2) ศึกษารูปแบบการบริหารจัดการเมืองสะอาดอย่างยั่งยืน กลุ่มประชากรเป้าหมาย แบ่งเป็น 2 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการสัมภาษณ์เชิงลึก จำนวน 22 คน และกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการสนทนากลุ่ม จำนวน 9 คน เลือกลุ่มเป้าหมายแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ การศึกษาเอกสารแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง และแบบบันทึกสนทนากลุ่ม วิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า 1) สภาพการบริหารจัดการเมืองสะอาดอย่างยั่งยืนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดลพบุรี มีความสำคัญกับการดำเนินงานโครงการเมืองลพบุรีสะอาดอย่างยั่งยืน มีการกำหนดนโยบายเมืองสะอาดไว้ในวิสัยทัศน์ มีแผนงานโครงการเมืองลพบุรีสะอาด ที่ผู้บริหารบุคลากร ผู้นำชุมชน และประชาชนมีส่วนร่วม มีการแต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินงาน ซึ่งประกอบด้วยภาคีเครือข่าย ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน มีการศึกษาดูงาน การกำกับติดตาม และประเมินผล 2) รูปแบบการบริหารจัดการเมืองสะอาดอย่างยั่งยืน ประกอบด้วย 1) การบริหารจัดการที่ดี โดยยึดหลักธรรมาภิบาล และแนวทางพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 9 “เข้าใจ เข้าถึง พัฒนา” ในการขับเคลื่อนโครงการ 2) การมีส่วนร่วมประกอบด้วย 3 มิติ ได้แก่ (1) ร่วมวางแผน (2) ร่วมดำเนินการ และ (3) ร่วมติดตามและประเมินผล 3) การพัฒนาความสะอาด ด้วยการจัดกิจกรรม 5 ส ควบคู่กับการปลูกฝังค่านิยมองค์กร คือ “ความภาคภูมิใจและมีศรัทธาในตัวเอง” 4) การปรับปรุงภูมิทัศน์ คำนึงถึงอัตลักษณ์ท้องถิ่น ด้วยการสร้างความร่วมมือระหว่างท้องถิ่นใกล้เคียง 5) ห้องน้ำ ห้องสุขา บริหารจัดการโดยคำนึงถึง ความสะอาด ความเพียงพอ และความปลอดภัย และ 6) การกำจัดขยะมูลฝอย ด้วยการปลูกฝังจิตสำนึก

¹คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี Faculty of Humanities and Social Sciences, Thepsatri Rajathat University, Thailand; e-mail : nttdee@hotmail.com

ผ่านการประชาสัมพันธ์ณรงค์ให้ประชาชนได้รับความรู้เรื่องการค้าแยกขยะ การกำจัดขยะ ที่ถูกวิธีอย่างต่อเนื่อง

คำสำคัญ (Keywords) : การบริหารจัดการ, เมืองสะอาดอย่างยั่งยืน, องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

Abstract

This research is a qualitative research and the objectives of this study were 1) study the conditions of sustainable urban management in local government organizations in Lop buri Province and 2) study the sustainable clean city management model. The target population was divided into 2 groups include The group provides important information on in-depth interviews total 22 people and 9 key informants in group discussions by using a selective targeting method. The instruments used in the study were document study, structured interview and focus group discussion. Analyze data by content analysis

The research found that: 1) Sustainable clean city management of the Local Government in Lop buri has had focus on the implementation of Lop buri Clean City Project. Clean city policy was set in vision. Have a clean plan for the Lop buri Clean City Project, where leaders, community leaders and people are involved. The Board of Directors is appointed. It consists of a network of organizations which has government agencies and the private sector. Also have job observation, supervision and evaluation. 2) Sustainable clean city management model included 1) the good management based on the Good Governance principle and the guidelines in royal speech of His Majesty King Bhumibol Adulyadej, Rama IX "Understanding, Accessing and Developing" to drive the project. 2) Participation consists of 3 dimensions included (1) participation in planning; (2) participation in the implementation and (3) participation in monitoring and evaluation. 3) Clean development with the 5 Ss activities along with cultivating corporate values, that is "pride and self-esteem." 4) Landscape improvement. Take into account local identities by building close cooperation between localities. 5) Public toilets are managed with regard to cleanliness, adequacy and safety. 6) Waste disposal by cultivating consciousness through the public relations campaign for the population to gain specific knowledge about the separation of waste, the right way of waste disposal methods continuously.

Keywords : Management, Sustainable Clean City, Local Government

บทนำ (Introduction)

ประเทศไทย เริ่มต้นการนำแนวคิด “เมืองน่าอยู่” มาสู่การปฏิบัติ โดยเริ่มต้นอย่างเป็นทางการจากการดำเนินงานภายใต้กรอบงานด้านสาธารณสุข แล้วขยายสู่การดำเนินงานด้านอื่นๆ จนปัจจุบันแนวคิดและหลักการของ “เมืองน่าอยู่” มีบทบาทสำคัญในการพัฒนาเมืองในประเทศไทยมากขึ้น และยิ่งมีความสำคัญมากขึ้นเมื่อคณะรัฐมนตรีได้กำหนดให้เมืองน่าอยู่และชุมชนน่าอยู่เป็น “วาระแห่งชาติ” เมื่อวันที่ 28 ธันวาคม 2542 และได้กำหนดให้เมืองน่าอยู่เป็นยุทธศาสตร์สำคัญในการพัฒนาประเทศตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 (พ.ศ. 2545-2549) และในปัจจุบัน แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560-2564) มีการกำหนดการพัฒนาสภาพแวดล้อมเมืองศูนย์กลางของจังหวัดให้เป็นเมืองน่าอยู่ไว้ในยุทธศาสตร์การพัฒนาภาค เมือง และพื้นที่ ภายใต้การมีส่วนร่วมของส่วนกลาง ส่วนท้องถิ่น ภาคประชาสังคม และภาคเอกชน (National Economic and Social Development Board No.9, No.12, Online, 2017) ซึ่งแผนยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2560 – 2579) ก็ยังได้มีการกำหนดยุทธศาสตร์ด้านการปรับสมดุลและพัฒนาระบบการบริหารจัดการภาครัฐ ให้มีเมืองศูนย์กลางความเจริญในภูมิภาคได้รับการพัฒนาให้เป็นเมืองน่าอยู่และปลอดภัยที่สามารถตอบสนองต่อการดำรงชีวิตของคนในพื้นที่ มีการจัดการสิ่งแวดล้อมเมืองตามมาตรฐาน และมีการพัฒนาระบบขนส่งสาธารณะในเขตเมืองอย่างทั่วถึง ควบคู่กับการรวมองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นเพื่อประสิทธิภาพในการทำงานและการกำกับดูแล (National Strategy, Online, 2017)

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นหน่วยงานในระดับท้องถิ่นที่มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการผลักดันแนวคิดการพัฒนาอย่างยั่งยืนให้เป็นจริงได้ เนื่องจากเป็นองค์กรระดับฐานรากของสังคมที่มีความใกล้ชิดกับประชาชนมากที่สุด สามารถรับรู้ปัญหา ข้อจำกัดต่าง ๆ รวมถึงการแสวงหาแนวทางสำหรับการแก้ไขปัญหาของท้องถิ่นได้ดีกว่าหน่วยงานอื่นๆ และบทบาทที่สำคัญอีกประการหนึ่ง คือ การจัดการและรักษาสภาพแวดล้อมของท้องถิ่นให้มีสภาพเป็นเมืองน่าอยู่ชุมชนน่าอยู่จึงถือเป็นกลไกหลักในการขับเคลื่อนเมืองน่าอยู่ชุมชนน่าอยู่โดยตรง การพัฒนาเมืองน่าอยู่ มีเป้าหมายมุ่งเน้นกระบวนการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนของสังคม โดยให้ความสำคัญกับการพัฒนาที่เป็นองค์รวมมีคนเป็นศูนย์กลางและอาศัยความเข้มแข็งของชุมชนเป็นรากฐานการพัฒนาภายใต้แนวทางการพัฒนาที่เน้นทั้งการสร้างสภาวะแวดล้อมที่ดีเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตและวิถีความเป็นอยู่ (Aun-ob and Prapasuchart, 2008)

จังหวัดลพบุรีเป็นเมืองที่มีความสำคัญทางประวัติศาสตร์อย่างต่อเนื่องยาวนานตั้งแต่อดีตมาจนถึงปัจจุบัน เป็นศูนย์กลางในการพัฒนาความเจริญก้าวหน้าในด้านต่างๆ เช่น การท่องเที่ยว การคมนาคม การอุตสาหกรรม การศึกษา การปกครอง การสาธารณสุข การทหาร เป็นต้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งด้านการท่องเที่ยว เนื่องจากจังหวัดลพบุรี มีแหล่งท่องเที่ยวหลายประเภท เช่น แหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ แหล่งท่องเที่ยวประเภทวัฒนธรรม จากความเจริญดังกล่าวผนวกกับมีแหล่งท่องเที่ยวหลายประเภทจึงมีประชากรอาศัยอยู่อย่างหนาแน่นและมีจำนวนนักท่องเที่ยวที่เข้ามาท่องเที่ยวจำนวนมาก จึงได้ส่งผลให้ประสบกับสภาพปัญหาต่างๆ อาทิ ปัญหาในการจัดการเกี่ยวกับ

สิ่งแวดล้อม เช่น การกำจัดมูลฝอย สิ่งปฏิกูล และน้ำเสีย การจัดการ เพื่อเป็นการแก้ไขสภาพปัญหาดังกล่าว จังหวัดลพบุรีได้ดำเนินโครงการลพบุรี เมืองสะอาดอย่างยั่งยืน (Lopburi Green and Clean City) พ.ศ. 2557-2559 โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้ทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมในการพัฒนาจังหวัด ให้สวยงามมุ่งสู่ “เมืองน่าอยู่” และชาวจังหวัดลพบุรีให้มีชีวิตที่ดีขึ้น ภายใต้กรอบการประเมินและตัวชี้วัด 6 ด้าน คือ 1) การบริหารจัดการ 2) การมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน 3) การพัฒนาความสะอาด ความเป็นระเบียบเรียบร้อยภายในสำนักงาน 4) การปรับปรุงภูมิทัศน์ภายในและภายนอกสำนักงาน 5) ห้องน้ำ ห้องสุขา ทัศนียภาพ และ 6) การจัดการขยะมูลฝอย (Lop Buri Province, 2015)

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดลพบุรี จำนวน 126 แห่ง ได้เข้าร่วมโครงการลพบุรี เมืองสะอาดอย่างยั่งยืน ในการเป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเมืองสะอาดน่าอยู่ ปราศจากขยะมูลฝอยและสิ่งปฏิกูล ภายใต้กรอบการประเมินและตัวชี้วัดของโครงการ 6 ด้าน จังหวัดลพบุรีได้ดำเนินการตรวจสอบติดตามและประเมินผลการดำเนินโครงการ ซึ่งมีองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นผ่านหลักเกณฑ์การประเมิน จำนวน 95 แห่ง ได้แก่ ระดับยอดเยี่ยม คือ องค์การบริหารส่วนตำบล ห้วยหิน อำเภอลำลูกกา ระดับดีเด่น คือ เทศบาลตำบลเขาพระงาม อำเภอมือง ระดับดีมาก คือ องค์การบริหารส่วนจังหวัดลพบุรี ระดับดี จำนวน 12 แห่ง และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ผ่านหลักเกณฑ์การประเมินไม่น้อยกว่าร้อยละ 70 อีก 80 แห่ง

จากหลักการเหตุผลดังกล่าวจึงควรศึกษารูปแบบการบริหารจัดการเมืองสะอาดอย่างยั่งยืน โดยผู้วิจัยเลือกองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดลพบุรี ที่ได้รับรางวัลระดับยอดเยี่ยมจากโครงการลพบุรีเมืองสะอาดอย่างยั่งยืน เพื่อเป็นการนำองค์ความรู้จากการวิจัยครั้งนี้ คือรูปแบบการบริหารจัดการเมืองสะอาดอย่างยั่งยืน ให้เป็นตัวอย่างสำหรับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอื่นๆ หน่วยงานอื่นๆ ทั้งภาครัฐและ อันจะนำไปสู่การปรับปรุงแก้ไข วางแผน และดำเนินการพัฒนาเมืองสะอาดอย่างยั่งยืนของตนต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย (Research Objectives)

1. เพื่อศึกษาสภาพการบริหารจัดการเมืองสะอาดอย่างยั่งยืนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดลพบุรี
2. เพื่อศึกษารูปแบบการบริหารจัดการเมืองสะอาดอย่างยั่งยืน ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดลพบุรี

วิธีดำเนินการวิจัย (Research Methods)

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (qualitative research) มีวิธีดำเนินการวิจัยเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ ดังนี้

ประชากรเป้าหมาย

ผู้วิจัยเลือกผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (key informants) แบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม โดยใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง (purposive sampling) ดังนี้

1. กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการสัมภาษณ์เชิงลึก (in-depth interview) จำนวน 22 คน โดยมีเกณฑ์การเลือกคือ บุคลากรองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดลพบุรี ที่รับผิดชอบในการดำเนินโครงการลพบุรีเมืองสะอาดอย่างยั่งยืน

2. กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการสนทนากลุ่ม (focus group) คือ ผู้ที่เกี่ยวข้องในการดำเนินโครงการลพบุรีเมืองสะอาดอย่างยั่งยืน ที่ได้รับรางวัลระดับยอดเยี่ยม (องค์การบริหารส่วนตำบลห้วยหิน อำเภอลำลูกกา จังหวัดลพบุรี) จำนวน 9 คน

เนื้อหาที่ศึกษา กรอบการประเมินโครงการลพบุรีเมืองสะอาดอย่างยั่งยืน 6 ด้าน ได้แก่ 1) การบริหารจัดการ 2) การมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน 3) การพัฒนาความสะอาด ความเป็นระเบียบเรียบร้อยภายในสำนักงาน 4) การปรับปรุงภูมิทัศน์ภายในและภายนอกสำนักงาน 5) ห้องน้ำ ห้องสุขา ถูกสุขลักษณะ และ 6) การจัดการขยะมูลฝอย

พื้นที่ศึกษา องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดลพบุรี ที่ได้รับรางวัลระดับยอดเยี่ยม องค์การบริหารส่วนตำบลห้วยหิน อำเภอลำลูกกา จังหวัดลพบุรี

ระยะเวลาศึกษา ระยะเวลาการดำเนินการวิจัย (ตุลาคม 2558- กันยายน 2559)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (structured interview) สำหรับกลุ่มเป้าหมาย คือผู้ที่รับผิดชอบในการดำเนินโครงการลพบุรีเมืองสะอาดอย่างยั่งยืน มี 3 ส่วน คือ ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับผู้สัมภาษณ์ ข้อมูลสภาพการบริหารจัดการเมืองสะอาดอย่างยั่งยืน และปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอแนะ ในการดำเนินการตามโครงการลพบุรีเมืองสะอาดอย่างยั่งยืน

2. แบบบันทึกการสนทนากลุ่ม (focus group discussion) ผู้วิจัยได้ใช้แบบบันทึกการสนทนากลุ่มในการศึกษา เพื่อเก็บข้อมูล บันทึกและตรวจสอบข้อมูลที่ได้จากการประชุมกลุ่มสนทนา โดยกำหนดผู้ที่เข้าร่วมประชุมกลุ่มสนทนาจากผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในโครงการเมืองสะอาดอย่างยั่งยืน ร่วมกันสร้างและยืนยันรูปแบบการบริหารจัดการเมืองสะอาดอย่างยั่งยืน

การสร้างและหาคุณภาพของแบบสัมภาษณ์

1. ศึกษาวัตถุประสงค์การวิจัย เอกสาร ตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง แล้วนำข้อมูลที่ได้จากการศึกษามาประมวลผลเพื่อกำหนดขอบเขตเนื้อหาหัวข้อประเด็นที่ต้องการถามตามวัตถุประสงค์การวิจัย

2. ดำเนินการรวบรวมข้อคำถามที่ต้องการสัมภาษณ์ ตามประเด็นที่กำหนดไว้ โดยพิจารณาแต่ละข้อคำถามว่า มีความเป็นปรนัยและมีความชัดเจนทางภาษาที่เหมาะสม

3. สร้างแบบสัมภาษณ์แล้วนำไปให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 คน ตรวจสอบความสอดคล้องของคำถามกับวัตถุประสงค์ (consistency) ค่า (IOC รวมทุกเรื่อง = 0.79) รวมทั้งปรับปรุงข้อคำถามตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ

4. นำแบบสอบถามที่สร้างขึ้น ไปทำการสัมภาษณ์กับกลุ่มตัวอย่างที่มีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่างที่ใช้รวบรวมข้อมูลจริง จำนวน 3 คน เพื่อความถูกต้องของการใช้ภาษา และสอดคล้องกับการวิจัย และความเข้าใจข้อความของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

5. จากนั้นนำแบบสัมภาษณ์มาปรับปรุงแก้ไขข้อความ และจัดทำแบบสัมภาษณ์ เพื่อใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ระยะที่ 1 ศึกษาสภาพการบริหารจัดการเมืองสะอาดอย่างยั่งยืน

(1) ขอความร่วมมือกลุ่มเป้าหมาย เพื่อขออนุญาตและขอความร่วมมือ โดยอธิบาย และชี้แจงถึงวัตถุประสงค์ ประโยชน์ของการวิจัย วิธีการรวบรวมข้อมูล รวมทั้งกำหนดวันและเวลา เก็บข้อมูลแก่กลุ่มเป้าหมาย

(2) ดำเนินการสัมภาษณ์เชิงลึก (in-depth interview) จากผู้ให้ข้อมูลจนครบตามจำนวนที่กำหนด คือ 22 คน แบบพบกันโดยตรงระหว่างผู้สัมภาษณ์และผู้ถูกสัมภาษณ์ (face to face Interview) โดยผู้วิจัยเป็นผู้เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง

(3) ตรวจสอบความถูกต้องและความสมบูรณ์ของข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์

(4) วิเคราะห์ข้อมูลเพื่อนำข้อมูลที่ได้นำไปประกอบในการจัดสนทนากลุ่ม

ระยะที่ 2 ศึกษารูปแบบการบริหารจัดการเมืองสะอาดอย่างยั่งยืน

(1) ส่งหนังสือเชิญผู้ให้ข้อมูลเข้าร่วมการสนทนากลุ่ม (focus group)

(2) จัดการสนทนากลุ่ม จำนวน 1 ครั้ง โดยการจดบันทึก/บันทึกเสียงด้วยตนเอง เพื่อสร้างรูปแบบและยืนยันการบริหารจัดการเมืองสะอาดอย่างยั่งยืน ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดลพบุรี เมื่อวันที่ 11 กรกฎาคม 2559 ณ องค์การบริหารส่วนตำบลห้วยหิน อำเภอลำลูกกา จังหวัดลพบุรี

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. การจัดทำข้อมูล (data processing) โดยนำข้อมูลที่เก็บรวบรวมมาเรียบเรียงแล้ว มาจัดให้เป็นระเบียบก่อนที่จะนำไปวิเคราะห์เพื่อตอบคำถาม ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย

2. การตรวจสอบข้อมูล ที่ได้มามีเพียงพอหรือไม่และสามารถตอบวัตถุประสงค์ของการวิจัยได้หรือไม่ ถ้าได้ข้อมูลไม่ตรงกัน ก็จะต้องตรวจสอบว่าข้อมูลที่แท้จริงเป็นอย่างไร

3. เมื่อตรวจสอบข้อมูลเสร็จแล้วจะทำการรวบรวมข้อมูล มาดำเนินการวิเคราะห์สังเคราะห์ เชื่อมโยงข้อมูลให้มีลักษณะเป็นแนวคิดสรุปเชิงนามธรรม (abstraction) เพื่อใช้อธิบายปรากฏการณ์ที่ทำการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ โดยนำเสนอในลักษณะของการพรรณนาวิเคราะห์ (analytical description)

4. ผู้เข้าร่วมการสนทนากลุ่ม ร่วมแสดงความคิดเห็น สร้างรูปแบบ และยืนยันรูปแบบการบริหารจัดการเมืองสะอาดอย่างยั่งยืน

ผลการวิจัย (Research Results)

1. สภาพการบริหารจัดการเมืองสะอาดอย่างยั่งยืนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดลพบุรี

สภาพการบริหารจัดการเมืองสะอาดอย่างยั่งยืนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดลพบุรี มีการกำหนดนโยบายเมืองสะอาดไว้ในวิสัยทัศน์ มีแผนงานโครงการเมืองลพบุรีสะอาดอย่างยั่งยืน ที่ผู้บริหาร บุคลากร ผู้นำชุมชน และประชาชนได้มีส่วนร่วม มีการแต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินงาน บุคลากรทุกคนได้รับการอบรมในเรื่องโครงการเมืองลพบุรีเมืองสะอาดอย่างยั่งยืน มีการส่งบุคลากร ผู้นำชุมชน ประชาชนเข้าร่วมประชุมอบรมเพื่อเสริมองค์ความรู้ ศึกษาดูงานตามแหล่งความรู้ ท้องถิ่นใกล้เคียง

2. รูปแบบการบริหารจัดการเมืองสะอาดอย่างยั่งยืน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดลพบุรี

2.1 การบริหารจัดการ ผู้บริหารให้ความสำคัญในการดำเนินการเกี่ยวกับการรักษาความสะอาด ใช้หลักการบริหารจัดการที่ดี การมอบนโยบายการรักษาความสะอาด โดยการแต่งตั้งคณะกรรมการความรับผิดชอบดำเนินโครงการ การบันทึกข้อตกลงร่วมกับชุมชนในการพัฒนาความสะอาด โดยนำแนวทางพระราชดำริ (เข้าใจ เข้าถึง พัฒนา) เข้ามาขับเคลื่อนโครงการ

2.2 การมีส่วนร่วมในการดำเนินโครงการของทุกภาคส่วน คณะผู้บริหาร สมาชิกสภา ผู้นำชุมชน หน่วยงานภาครัฐ และประชาชนทั่วไป มีส่วนร่วมในการวางแผน ร่วมดำเนินการ และร่วมติดตามประเมินผล ในการดำเนินโครงการ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ประชาชน เป็นพันธมิตรที่สำคัญของหน่วยงาน

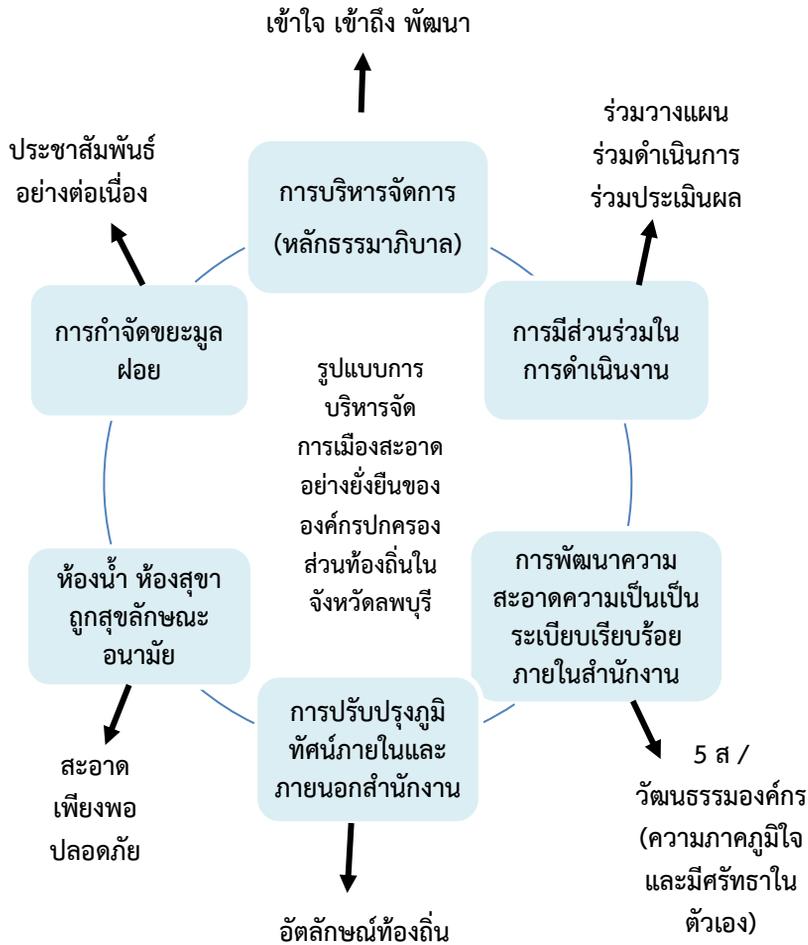
2.3 การพัฒนาความสะอาดความเป็นระเบียบเรียบร้อยภายในสำนักงาน การจัดผังส่วนราชการมีความเหมาะสม โดยใช้กิจกรรม 5 ส. ได้แก่ สะสาง สะดวก สะอาด สุขลักษณะ และสร้างนิสัย เพื่อปรับปรุงสภาพแวดล้อมของสถานที่ทำงาน ควบคู่กับการปลูกฝังค่านิยมองค์กร “ภาคภูมิใจและมีศรัทธาในตัวเอง”

2.4 การปรับปรุงภูมิทัศน์ มีการปรับปรุงภูมิทัศน์ภายในและภายนอกสำนักงานให้เป็นระเบียบ เรียบร้อย มีความสวยงาม โดยคำนึงถึงอัตลักษณ์ของท้องถิ่น ด้วยการสร้างความร่วมมือระหว่างท้องถิ่นใกล้เคียง

2.5 ห้องน้ำ ห้องสุขา ถูกสุขลักษณะอนามัย จัดให้มีการทำความสะอาด เป็นไปตามมาตรฐานส้วมของกระทรวงสาธารณสุข ใน 3 เรื่อง ได้แก่ สะอาด เพียงพอ และปลอดภัย

2.6 การกำจัดขยะ มูลฝอย มีวิธีการกำจัดขยะที่ถูกต้อง มีถังขยะเพียงพอ อีกทั้งยังจัดให้มีระบบการคัดแยกขยะโดยแบ่งสีถังขยะกับชนิดขยะที่จะทิ้ง มีการประชาสัมพันธ์เชิงรุกในการสร้างเครือข่ายการคัดแยกขยะอย่างสม่ำเสมอ ปลูกฝังจิตสำนึกเกี่ยวกับการจัดการขยะชุมชน รณรงค์ให้คนในชุมชนแยกขยะจนเป็นนิสัย

โดยสรุป รูปแบบการบริหารจัดการเมืองสะอาดอย่างยั่งยืนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดลพบุรีที่เหมาะสมปรากฏดังภาพที่ 1 ต่อไปนี้

ภาพที่ 1 รูปแบบการบริหารจัดการเมืองสะอาดอย่างยั่งยืนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดลพบุรี

สำหรับปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินโครงการ คือ งบประมาณยังไม่เพียงพอบางครั้งในการดำเนินโครงการ บางกิจกรรมต้องขอรับการสนับสนุนงบประมาณจากภาคเอกชน และภาคประชาสังคม

อภิปรายผลการวิจัย (Research Discussion)

ผลจากวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 พบว่า สภาพการบริหารจัดการเมืองสะอาดอย่างยั่งยืนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดลพบุรี ให้ความสำคัญกับการดำเนินงานโครงการเมืองลพบุรีสะอาดอย่างยั่งยืน มีการกำหนดนโยบายเมืองสะอาดไว้ในวิสัยทัศน์ มีแผนงานโครงการเมืองลพบุรีสะอาด ที่ผู้บริหาร บุคลากร ผู้นำชุมชน และประชาชนมีส่วนร่วม มีการแต่งตั้งคณะกรรมการ

ดำเนินงาน ซึ่งประกอบด้วยภาคีเครือข่ายขององค์การบริหารส่วนตำบล องค์กรหน่วยงานต่างๆ ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน มีการศึกษาดูงาน การกำกับติดตาม และประเมินผล ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ การมีวิสัยทัศน์ ยุทธศาสตร์ และแผนงานที่ชัดเจน ผู้บริหารและเจ้าหน้าที่ท้องถิ่นร่วมกันขับเคลื่อนโครงการอย่างต่อเนื่อง มีการบูรณาการและเชื่อมโยงการทำงานของภาครัฐ ท้องถิ่น ภาคประชาชน และภาคเอกชนอย่างเป็นระบบ ตลอดจนส่งเสริมให้ภาคประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการ และความร่วมมือจากภาคประชาชน ภาคเอกชน และการใช้ทุนทางสังคมในพื้นที่เมืองลพบุรี สะอาดอย่างยั่งยืน ส่งผลให้การดำเนินโครงการเมืองลพบุรีสะอาดอย่างยั่งยืนประสบความสำเร็จ สอดคล้องกับการศึกษาของ Puanpinta (2012). ที่ได้ศึกษาสภาวะการดำเนินงานของเมืองนำอยู่เทศบาลตำบลแมริมอำเภอแมริม จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า เทศบาลตำบลแมริม ให้ความสำคัญกับการดำเนินงานเมืองนำอยู่เป็นอันดับแรก มีการกำหนดนโยบายเมืองนำอยู่ไว้ในวิสัยทัศน์ มีแผนงานโครงการเมืองสะอาดอย่างยั่งยืน บุคลากรผู้รับผิดชอบรับทราบนโยบายดังกล่าวและให้ความสำคัญระดับปานกลาง มีการแต่งตั้งคณะกรรมการเมืองนำอยู่ ประกอบด้วยภาคีเครือข่ายของเทศบาล องค์กรหน่วยงานต่างๆ ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน มีโครงการไปทัศนศึกษาดูงานเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การดำเนินงานเมืองนำอยู่ของเทศบาลอื่นๆ มีการกำกับติดตามประเมินผลและสรุปรายงานผล ความก้าวหน้าการดำเนินงานให้แก่ชุมชนทราบเป็นระยะๆ และร่วมกับชุมชนในการวางแผนแก้ไข ปัญหาอย่างต่อเนื่อง

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 2 พบว่ารูปแบบการบริหารจัดการเมืองสะอาดอย่างยั่งยืน ที่เหมาะสม มี 6 ด้าน ประกอบด้วย 1) การบริหารจัดการโดยยึดหลักการบริหารจัดการที่ดี 2) การมีส่วนร่วม 3) การพัฒนาความสะอาดความ 4) การปรับปรุงภูมิทัศน์ 5) ห้องน้ำ ห้องสุขา ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ

1. การบริหารจัดการ ผู้บริหาร มีภาวะความเป็นผู้นำสูง ใช้เหตุผลมากกว่าอารมณ์ เสียสละเพื่อส่วนรวม บริหารจัดการโครงการโดยยึดหลักธรรมาภิบาล (การบริหารจัดการที่ดี) และ น้อมนำแนวทางพระราชดำริ ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 9 หลัก “เข้าใจ เข้าถึง พัฒนา” คือก่อนจะทำอะไรต้องมีความเข้าใจเสียก่อน เข้าใจหลักการสำคัญของโครงการเมืองลพบุรี สะอาดอย่างยั่งยืน เมื่อรู้หลักการ เข้าใจแล้ว ก็ต้องเข้าถึงเพื่อให้นำไปสู่การปฏิบัติให้ได้ ซึ่งเป็นการ สื่อสารสองทาง ทั้งไปและกลับถ้าสามารถทำสองประการแรกได้สำเร็จจึงเกิด “การพัฒนา” ซึ่ง สอดคล้องกับ manual for evaluating a healthy city (2012) ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ที่กล่าวว่า การบริหารจัดการที่ดีตามหลักธรรมาภิบาล คือการบริหารงานที่ดีของรัฐเป็นรากฐานที่ดี ของการพัฒนาคนให้ดำรงชีวิตอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข โดยยึดหลักพื้นฐาน 6 ประการ คือ หลักนิติธรรม หลักคุณธรรมหลักความโปร่งใส หลักการมีส่วนร่วม หลักความรับผิดชอบต่อสังคม และหลัก ประสิทธิภาพและประสิทธิผล

2. การมีส่วนร่วม เป็นกุญแจสำคัญที่ส่งผลให้การบริหารจัดการเมืองสะอาดอย่างยั่งยืน ขององค์การบริหารส่วนตำบลช่วยหินประสบผลสำเร็จ ซึ่งการมีส่วนร่วมประกอบด้วย 3 มิติ ได้แก่ การมีส่วนร่วมในการวางแผน การมีส่วนร่วมในการดำเนินการ และการมีส่วนร่วมในการติดตาม

ประเมินผล ทั้ง 3 มิติ ต้องเกิดจากความพอใจส่วนตนที่จะร่วมมือกับบุคคลในกลุ่มที่มีแนวทางการพัฒนาไปในทิศทางเดียวกัน สอดคล้องกับการศึกษาของ Nganpairroj (2008) ศึกษาเทศบาลเมืองท่าข้าม จังหวัดสุราษฎร์ธานี เทศบาลน่าอยู่อย่างยั่งยืน พบว่า การบริหารงานในองค์กร เน้นการดำเนินงานแบบมีส่วนร่วมและรับฟังความคิดเห็นจากทุกภาคส่วน โดยมีความคิดเป็นพื้นฐานในการบริหารว่า ทุกคนในองค์กรตั้งแต่ระดับล่างสุดถึงผู้บริหารระดับสูงต้องร่วมกันคิด ร่วมกันทำ ร่วมกันตรวจสอบ และร่วมกันรับผิดชอบ

3. การพัฒนาความสะอาดความเป็นระเบียบเรียบร้อยภายในสำนักงาน ด้วยการจัดกิจกรรม 5 ส ตามหลักการ “สะสาง สะดวก สะอาด สุขลักษณะและสร้างนิสัย” ควบคู่กับการปลูกฝังค่านิยมองค์กร “ความภาคภูมิใจและมีศรัทธาในตัวเอง” จากจิตสำนึกของบุคลากร ความภาคภูมิใจและมีศรัทธาในตัวเอง สอดคล้องกับการศึกษาของ Chatreewisit (2007) กล่าวว่า กิจกรรม 5 ส เป็นแนวทางการจัดระเบียบเรียบร้อยในที่ทำงานก่อให้เกิดสภาพการทำงานที่ดีปลอดภัย มีระเบียบเรียบร้อย นำไปสู่การเพิ่มผลผลิต ซึ่ง กิจกรรม 5 ส ถือเป็นวิธีการจัดการปรับปรุงสถานที่ทำงาน หรือสภาพการทำงานให้เกิดความสะอาดความเป็นระเบียบเรียบร้อย ความสะอาด ที่เอื้อให้เกิดประสิทธิภาพสูงที่สุดในการทำงาน ความปลอดภัย และคุณภาพของงาน

4. การปรับปรุงภูมิทัศน์ การปรับปรุงภูมิทัศน์ภายนอกสำนักงานให้เป็นระเบียบ เรียบร้อย มีความสวยงาม โดยคำนึงถึง อัตลักษณ์ท้องถิ่น (ภูมิทัศน์ตามภูมิศาสตร์ ขององค์การบริหารส่วนตำบลห้วยหินตั้งอยู่บนเนินเขา) ความกลมกลืนกับธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ปลูกต้นไม้ จัดสวนหย่อม ให้เข้าบริบทของหน่วยงาน สอดคล้องกับการศึกษาของ Kamphusaen (2010) ศึกษาแนวทางการจัดภูมิทัศน์วัฒนธรรม ของชุมชนน้ำจันทบูร จังหวัดจันทบุรี พบว่า แนวทางการจัดการภูมิทัศน์วัฒนธรรมนั้นใช้วิธีการอนุรักษ์และพัฒนาในขอบเขตของพื้นที่ระดับต่างๆตามระดับคุณค่า ความสำคัญของพื้นที่องค์ประกอบทางภูมิทัศน์วัฒนธรรมซึ่งความยั่งยืนภายในชุมชนนั้นต้องเกิดการรักษาอัตลักษณ์จากคนในชุมชน หน่วยงานท้องถิ่น และเอกชนร่วมมือกัน

5. ห้องน้ำ ห้องสุขา ถูกสุขลักษณะอนามัย เน้นเรื่อง สะอาด เพียงพอ และปลอดภัย สอดคล้องกับ National standard for public toilet (2008) ที่ได้กำหนดเกณฑ์มาตรฐาน ของ ส้วมสาธารณะระดับประเทศ (HAS) ไว้ 3 ประเด็น คือ 1) ความสะอาด (healthy) 2) ความเพียงพอ (accessibility) ต้องมีส่วนให้เพียงพอแก่ความต้องการของผู้ใช้รวมถึงผู้พิการ ผู้สูงวัย หญิงมีครรภ์และต้องพร้อมใช้งานตลอดเวลาที่เปิดให้บริการ และ 3) ปลอดภัย (safety) ได้แก่ ผู้ใช้บริการจะต้องปลอดภัยขณะใช้ส้วม เช่น สถานที่ตั้งส้วมไม่เปลี่ยว ห้องส้วมแยกเพศชาย – หญิง

6. การกำจัดขยะมูลฝอย การกำจัดขยะมูลฝอย เริ่มต้นจากการปลูกฝังจิตสำนึกของประชาชนให้ประชาชนได้รับความรู้เรื่องการคัดแยกขยะจากบ้านเรือน มีการกำจัดขยะที่ถูกต้อง มีถังขยะเพียงพอ มีระบบการคัดแยกขยะโดยแบ่งสีถังขยะกับชนิดขยะ มียุทธศาสตร์รองรับโครงการเมืองสะอาดอย่างยั่งยืน สอดคล้องกับผลการศึกษาของ Vajarodaya (2013) พบว่า กระบวนการจัดการขยะมูลฝอยของเทศบาลตำบลเมืองแกลง เริ่มต้นจากการรณรงค์ประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนได้รับความรู้เรื่องการคัดแยกขยะจากบ้านเรือน การคัดแยกขยะ การส่งเสริม ให้

บุคลากรที่เกี่ยวข้องในองค์กรพัฒนาศักยภาพตนเอง ด้านการจัดการขยะ มีการวางแผนเป้าหมายในด้านการจัดการขยะมูลฝอย ซึ่งมียุทธศาสตร์และโครงการภายใต้ยุทธศาสตร์เป็นตัวขับเคลื่อน

ข้อเสนอแนะการวิจัย (Research Suggestions)

1. ข้อเสนอแนะสำหรับการปฏิบัติ

1.1 ด้านห้องน้ำ ห้องสุขา ควรจัดให้มีห้องน้ำผู้สูงอายุ ห้องน้ำผู้พิการ เพื่อการเข้าถึงและใช้ประโยชน์จากสวัสดิการ สิ่งอำนวยความสะดวกอันเป็นสาธารณะ และความช่วยเหลือที่เหมาะสมองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในฐานะที่เป็นหน่วยงานของรัฐ

1.2 องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดลพบุรี และพื้นที่อื่นๆ สามารถนำองค์ความรู้และผลจากการวิจัยไปใช้เป็นข้อมูลในการการปรับปรุงแก้ไข วางแผน และดำเนินการพัฒนาเมืองสะอาดอย่างยั่งยืนของตนต่อไป

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการศึกษาค้นคว้าวิจัยต่อไป

ควรศึกษารูปแบบการบริหารจัดการโครงการเมืองสะอาดอย่างยั่งยืนระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอื่นๆ เพื่อนำรูปแบบการบริหารจัดการโครงการเมืองสะอาดอย่างยั่งยืนมาเปรียบเทียบพัฒนาเป็นรูปแบบที่เหมาะสมกับเชิงพื้นที่

เอกสารอ้างอิง (References)

กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข. (2551). **เกณฑ์มาตรฐานสิ่งแวดล้อมระดับประเทศ.**

พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ : สำนักงานกิจการโรงพิมพ์ องค์การสงเคราะห์ทหารผ่านศึก.

จังหวัดลพบุรี. (2558). **โครงการลพบุรีเมืองสะอาดอย่างยั่งยืน (Lopburi Green and Clean City) พ.ศ. 2557-2559.**

ชูเชิด ปวนปิ่นตา. (2555). **สถานะการดำเนินงานของเมื่อนำอยู่เทศบาลตำบลแมริมอำเภอแมริมจังหวัดเชียงใหม่.** [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก :

<http://www.research.cmru.ac.th/2014/journal/file/13-02-013.pdf> สืบค้น 1 ตุลาคม 2558 .

ทศพล งานไพโรจน์. (2551). **เทศบาลเมืองท่าข้าม จังหวัดสุราษฎร์ธานี เทศบาลนำอยู่อย่างยั่งยืน.** [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก : <http://romphruekj.kirk.ac.th/books/2551/3/03.pdf> สืบค้น 1 ตุลาคม 2558.

ประภาพรณ อุ่อบ และณภัทร ประภาสุชาติ. (2551). **บทเรียนการขับเคลื่อนเมื่อนำอยู่ ชุมชนนำอยู่ : 5 กรณีศึกษา.** กรุงเทพฯ : พี.เอ.ลิวิ่ง.

พีรยา วัชรโรทัย. (2556). **การจัดการขยะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น : กรณีศึกษาเทศบาลเมือง แกลง จังหวัดระยอง.** วิทยานิพนธ์ วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต (การจัดการสิ่งแวดล้อม) สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.

- ภาสกร คำภูแสน. (2553). **แนวทางการจัดการภูมิทัศน์วัฒนธรรม : กรณีศึกษาชุมชนริมน้ำจันทบูร จังหวัดจันทบุรี**. วิทยานิพนธ์ของบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร ยุทธศาสตร์ชาติ. (2560). **ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี อนาคตประเทศไทย เพื่อความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน**. [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก : http://planning.pn.psu.ac.th/plan_doc/procedure/docs_procedure/300_1498813858.pdf สืบค้น 1 สิงหาคม 2561.
- เรวัตร์ ชาตรีวิศิษฐ์. (2550). **ทฤษฎีกิจกรรม 5 ส ให้สัมฤทธิ์ผลนั้นมาจากคน**. กรุงเทพฯ : ศูนย์ส่งเสริมวิชาการ.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2560). **แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 9 (พ.ศ. 2545-2549)**. [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก : http://www.rpu.ac.th/Library_web/doc/e-book_T/plan9.pdf สืบค้น 3 มกราคม 2560.
- _____. (2560). **แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560-2564)**. [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก : http://www.nesdb.go.th/ewt_dl_link.php?nid=6422 สืบค้น 3 มกราคม 2560.
- องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น. (2555). **คู่มือการประเมินเทศบาลน่าอยู่ พ.ศ. 2555**. กรุงเทพฯ : เพนนินซูลาร์แอสโซซิเอทส์ จำกัด.

Translated Thai References

- Aun-ob, P., & Prapasuchart, N. (2008). **Developing to a Healthy City Lesson: 5 Cases**. Bangkok: PA Living. [In Thai]
- Chatreewisit, R. (2007). **Theory of 5 Ss Activities for Fulfillment of Humans**. Bangkok: Songsermwichakarn Publishing. [In Thai]
- Department of Health Ministry of Public Health. (2008). **National Standard for Public Toilet**. (4th^{ed}). Bangkok: WVO Officer of Printing Mill. [In Thai]
- Kamphusaen, P. (2010). **Cultural Landscape Management: A Case Study of Chanthaboon Community, Chanthaburi**. Student Thesis from Silpakorn University. [In Thai]
- Local Administrative Organization. (2012). **Manual for Evaluating a Healthy City 2012**. Bangkok: Peninsular Associate Co., Ltd. [In Thai]
- Lopburi Province. (2015). **Lopburi Green and Clean City 2014-2016**. [In Thai]
- Nganpairoj, T. (2008). **Mueng Takham Municipality, Suratthani Province, Healthy City**. [Online]. Retrieved October 1, 2015 from <http://romphruekj.kirk.ac.th/books/2551/3/03.pdf> [In Thai]

- National Strategy. (2017). **National Strategy in 20 years of Thailand for Stability, Prosperity and Sustainability**. [Online]. Retrieved August 1, 2018 from http://planning.pn.psu.ac.th/plan_doc/procedure/docs_procedure/300_1498813858.pdf [In Thai]
- Office of the National Economics and Social Development Board. (2017). **The Ninth National Economic and Social Development Plan (2002-2006)**. [Online]. Retrieved January 3, 2017 from http://www.rpu.ac.th/Library_web/doc/e-book_T/plan9.pdf [In Thai]
- _____. (2017). **The twelfth National Economic and Social Development Plan (2017-2021)**. [Online]. Retrieved January 3, 2017 from http://www.nesdb.go.th/ewt_dl_link.php?nid=6422 [In Thai]
- Puanpinta, C. (2012). **A Study on the Implementation of Healthy City Condition of Maerim Municipality, Maerim District, Chiangmai Province**. [Online]. Retrieved October 1, 2015 from <http://www.research.cmru.ac.th/2014/journal/file/13-02-013.pdf> [In Thai]
- Vajarodaya , P. (2013). **The Solid Waste Management of local Authority: A Case Study of Muangklang Municipality, Rayong Province**. Thesis of Master of Science (Environmental Management) National Institute of Development Administration. [In Thai]